

Krakow: Nakładem Akademii Umiejętności, 1896. – Т. 15. – С. 464; так, зокрема, повідомляє автор листа, хоча, якщо звіряти з оригіналом, до даний матеріал розміщений на с. 462.

¹⁹ “Загальні суми” – переклад з латинської.

²⁰ Тут неможливо відчитати слово.

²¹ **Срезневський Ізмаїл Іванович** (1812–1880) – філолог, славіст, історик, палеограф, український письменник. Видав фольклорні та історичні матеріали. Народився в Ярославлі (Росія). Упродовж 1826–1829 рр. навчався на етико-політичному відділенні філософського факультету Харківського університету. Після закінчення університету 1829 р. працював у Харківському дворянському депутатському зібранні, займався приватною педагогічною практикою. У 1837 р., захистивши магістерську дисертацію, одержав посаду ад’юнкта на кафедрі політекономії та статистики філософського факультету Харківського університету. У 1839 р. опублікував докторську дисертацію “Опыт о предмете и элементах статистики и политической экономики”, захистити яку йому не вдалося. Протягом 1839–1842 рр. з науковою метою та у зв’язку з підготовкою до професорського звання зі славистики відвідав ряд слов’янських земель. У 1842 р. став першим професором-славістом у Харківському університеті, де читав курси з історії та слов’янських мов. У 1846 р., захистивши дисертацію “Святынища и обряды языческого богослужения древних славян по свидетельствам современным и преданиям”, став першим у Росії доктором слов’янської філології. Упродовж 1847–1880 рр. – професор кафедри слов’янознавства Петербурзького університету. З 1851 р. – екстраординарний, а з 1854 р. – ординарний Петербурзької АН. Помер у Петербурзі.

²² **Соболевський Олексій Іванович** (1857–1929) – російський філолог-славіст, палеограф і фольклорист. Народився в Москві, професор Київського університету впродовж 1882–1888 рр., пізніше Петербурзького. Дійсний член Російської Академії Наук. Досліджував староцерковну слов’янську мову й історію російської мови, а також їхні літературні пам’ятки, у тому числі й українські київської доби. Відстоював російську шовіністичну концепцію однієї “руської” мови з основними діалектами: “великоруським” (куди зараховував і білоруську мову) і “малоруським”.

Стаття посвячена изучению взаимоотношений И.Франко и М.Бучинского. На основе найденных писем от Мелитона Бучинского к Ивану Франко и их творческого наследия прослеживается развитие научного сотрудничества между ними. В статье отображены взгляды И.Франка относительно этнографической и фольклорной деятельности своего станиславского друга.

Ключевые слова: Иван Франко, Мелитон Бучинский, эпистолярное наследие, сотрудничество.

The article is devoted the study of mutual relations of I.Franko from M.Buchinskiy. On the basis of vidnaydnikh letters from Meliton Buchinskiy to Ivan Franko and them creative inheritance, development of scientific collaboration is traced between them. In the article the looks of I.Franko are represented in relation to ethnographic folklore to activity of friend from the Stanislaviv.

Key words: Ivan Franko, Meliton Buchinskiy, epistolary inheritance, collaboration.

УДК 94 (477)
ББК 63.3 (4 Укр)

Лілія Бурачок

РОЛЬ ОСИПА НАЗРУКА В ДІЯЛЬНОСТІ СОЮЗУ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЗАГАЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РАДИ

Важливим напрямком дослідження історії краю і країни є простеження діяльності і життєвого шляху видатних діячів. Стосовно історії Галичини в роки Першої світової війни однією з таких постатей є Осип Назарук – відомий громадсько-політичний діяч, визначний журналіст і публіцист. Стаття містить аналіз його громадсько-політичної діяльності в 1914–1916 рр.

Ключові слова: Осип Назарук, Союз визволення України, Загальна Українська Рада.

За роки української державності наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. дослідники заповнили певний вакуум в українській історичній науці. Розширено тематику досліджень, повернуто українському народові багато його визначних постатей – науковців, політиків, громадських діячів. Серед них – постать Осипа Назарука, який належить, без сумніву, до найвизначніших українських діячів першої половини ХХ століття. Його громадсько-політична діяльність припала на час піднесення національного руху початку ХХ століття, Першої світової війни й української революції 1917–1920 рр.,

міжвоєнний період, коли Західна Україна перебувала в складі Другої Речі Посполитої, і початок Другої світової війни. Осип Назарук завжди знаходився в епіцентрі українського громадського й політичного життя, виступав як активний учасник подій, нерідко особисто впливав на їхній перебіг.

У вітчизняній і зарубіжній історичній науці суспільно-політична діяльність О.Назарука є малодослідженою. Першими звернули увагу на спадщину О.Назарука І.Лисяк-Рудницький [1], В.Верига [1]. Після відновлення незалежності України 1991 р. постать О.Назарука зацікавила істориків, політологів, літераторів, журналістів. Наразі найгрунтовніше його діяльність висвітлили М.Швагуляк [11–12], М.Дядюк [4], В.Качкан [5] та інші, де на основі вивчення окремих джерел автори зробили чимало висновків про громадську й політичну діяльність Осипа Назарука.

Метою статті є дослідження громадсько-політичної діяльності Осипа Назарука в роки Першої світової війни, його ролі в Союзі визволення України та Загальній Українській Раді.

Початок Першої світової війни пробудив в українців надії на розв'язання українського питання. Змагання за українську державність переходило в конкретно-політичну площину. Однак провідні політичні сили Галичини й Наддніпрянщини проголосили свою лояльність до Австро-Угорщини та Росії, що серйозно ускладнювало реалізацію цієї мети, адже українці опинилися між двома ворогуючими блоками.

Пропагуючи плани здобуття національної державності, українські політики шукали шляхів реального впливу на розвиток воєнних подій, щоб, у кінцевому підсумку, досягнути своєї основної мети. Провідною в той час була концепція, згідно з якою Галичина з її розвиненим національним рухом мала стати центром визвольних змагань українців та об'єднання всіх українських земель.

Осип Назарук належав до тих, хто відстоював ідеї галицького “П'ємонту”. В одній із передвоєнних публікацій він підкреслював, що саме в Галичині “важиться доля П'ємонту України” [12, с.57–58].

З метою консолідації національно-визвольних сил 27 липня 1914 р. представники українських політичних партій Галичини й Буковини, посли до сейму об'єдналися в Головну Українську Раду (ГУР). Через тиждень, 4 серпня 1914 р., в Академічному домі у Львові відбулися збори наддніпрянських політемігрантів, членів Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП) за участю Дмитра Донцова, Володимира Дорошенка, Андрія Жука й Олексі Назарііва. На зборах було вирішено заснувати Союз визволення України (СВУ). Про це А.Жук і В.Дорошенко повідомили голову ГУР Костя Левицького та митрополита Андрея Шептицького, які позитивно поставилися до програми СВУ, пообіцявши сприяння й підтримку. Союз відразу ж отримав своє представництво в ГУР – два місця з дорадчим голосом [10, с.73–74].

Осип Назарук у перші дні війни виявився серед тих сотень галичан, які зазнали репресій з боку австрійської влади за надуману “співпрацю з державами Антанти”. Наприкінці серпня 1914 р. його заарештували й запроторили до концентраційного табору “Талергоф”. Вибравшись із нього, О.Назарук приєднався до членів Союзу визволення України – безпартійної політичної репрезентації національно-політичних та економічних інтересів українського народу в Росії. Ця організація основним політичним постулатом проголосила державну самостійність і соборність України, виробила концепцію щодо ролі України в європейській політиці. Реалізацію своїх національних змагань Союз пов'язував із поразкою Росії у війні та поваленням царизму, унаслідок чого на руїнах Російської імперії мала б постати “вільна самостійна Україна” [2].

Різноманітна політико-ідеологічна й видавнича діяльність СВУ доповнювалась інформаційно-дипломатичною роботою, у якій союз прагнув насамперед серед відповідних політичних чинників балканських, скандинавських держав, що займали нейтральну

позицію у війні, і серед широкої громадськості цих країн популяризувати українську справу.

У грудні 1914 р. О.Назарук, як представник СВУ, виїхав до Швеції для інформування громадськості скандинавських країн про становище та національно-політичні змагання українців. Він мав повноваження й на Норвегію, де двічі зустрічався з президентом норвезького стортінгу (парламенту) Й.Ловландом, міністром закордонних справ Н.Ігленом і обговорював з ними питання війни й ставлення до неї українського народу [3].

У Швеції О.Назарук зав'язав контакти з багатьма політиками, вченими, редакціями часописів. Він розповсюджував видання СВУ. Зокрема О.Назарук тепло відгукувався про Альфреда Єнсена, який того часу був найбільшим знавцем і популяризатором українства у Швеції. Та все ж Єнсен вважав державну самостійність України гіршою перспективою порівняно з альтернативою автономії в складі Росії. Ця позиція сильно вплинула на О.Назарука. “Тому, – писав О.Назарук до президії СВУ 6 січня 1915 р., – треба би багато попрацювати, щоби справа набрала розголосу”. Він відзначив, що для популяризації українського питання в Скандинавії необхідно залучити людину, яка б добре знала історію, зокрема історію церкви на сході, філософію й могла швидко написати статтю не тільки про українсько-польські, а й про політичні відносини в Австро-Угорщині взагалі. “Тут сильно знадобився би І.Крип'якевич”, – писав О.Назарук [10, с.105].

У листах до Союзу О.Назарук просив надсилати до шведської преси тематичні статті про Україну, окремо про Галичину, Наддніпрянщину, Буковину, Закарпаття, українців в Америці та Приамур'ї, а також достовірний статистичний матеріал про чисельність українських кафедр і студентів-українців в університетах, а також кількість народних шкіл, економічних інституцій, культурно-громадських організацій, часописів, популярних видань тощо. Із цього приводу в листі до президії Союзу від 1 лютого 1915 р. О.Назарук писав: “Зверніть ласкаво увагу співробітникам «Ukrainische Nachrichten», спеціально авторові дуже цікавих трьох статей про економічний визиск України Росією, бо Рудницький в «Ukraina und Ukrainer» подає зовсім інші цифри щодо експорту Росії через порти Чорного моря”. Він відзначив, що серед іноземців трапляються одиниці, які дуже пильно читають українські видання; не розуміючи української мови, достеменно знають зміст “Записок НТШ”. “Представте собі, – підкреслював О.Назарук, – що подумають собі такі люди про нас і нашу роботу, де одне другому перечить” [10, с.105–106].

Завдяки О.Назаруку вийшли друком статті Єнсена, Єрне й Стадлінга про українські справи в норвезькій газеті “Morgenbladet” та у шведських часописах. Крім того, О.Назарук просив президію Союзу надсилати свої видання до Скандинавії, особливо до Норвегії, оскільки “вістки про українську справу дійдуть скоро й до Англії”. Зрештою, ця ситуація ще раз підкреслювала, що українським питанням зацікавилися лідери європейських держав. Отже, О.Назарук своєю працею в скандинавських країнах долучився до широкої інформаційно-дипломатичної акції СВУ в різних країнах світу, до розбивання муру між українським народом і світовою громадськістю.

У Відні Союз започаткував свої періодичні видання. Головним його пресовим органом став “Вісник Союзу визволення України”, який виходив із жовтня 1914 р. до листопада 1918 р., але 1918 р. уже під назвою “Вісник політики, літератури й життя” [10, с.154]. Це був регулярний, часто ілюстрований щотижневик (усього вийшло 226 чисел, загальний тираж – 5 000 примірників). Серед 60 співробітників “Вісника” був й Осип Назарук. Свої публікації він присвячував діяльності Союзу, тогочасним воєнним подіям, проблемам українського національного руху й відродження, міжнародним аспектам української проблеми, історико-культурологічним оглядам.

Союз визволення України прагнув популяризації української справи в Європі, знаючи, що громадська думка має значний вплив на формування офіційної політики. Окрім своєї періодичної преси, СВУ опублікував спеціальні брошури й статті, присвячені українському питанню. На початку своєї діяльності Союз здійснив багато цінних публікацій іноземними мовами, зокрема листівки й відозви, у яких першочергово наголошувалося на історичній необхідності незалежності України. До важливих завдань Союзу належала також пропаганда визвольних ідей серед українського громадянства, для чого проводилась інтенсивна видавнича діяльність українською мовою. Саме під егідою СВУ вийшла праця О.Назарука “Слідами українських Січових стрільців”, роботи І.Крип’якевича “Українське військо” і В.Темницького “Українські січові стрільці”, у яких аналізувалася збройна боротьба українського народу за свою свободу [9, с.8].

У роки війни О.Назарук підтримував тісні контакти з наддніпрянськими політиками, які гуртувалися навколо Товариства українських поступовців, зокрема із С.Петлюрою. У листі до О.Назарука від 18 грудня 1914 р. С.Петлюра, висловлюючись із приводу австро-німецького курсу галичан, а разом і СВУ, зазначав, що їхня політика, гасла не могли стати обов’язковими, популярними й реально втіленими для наддніпрянських українців через різне розуміння національних ідеалів, які знаходилися в іншій площині й вимагали інших методів запровадження. На його думку, з вибухом війни така ситуація практично завела українську справу в глухий кут, створила складне становище для українців у Росії, тому вони й відкинули німецько-австрійську орієнтацію. “Все, що діється нині галицькими емігрантами в напрямку австро-германської орієнтації, – писав С.Петлюра, – з погляду російської України є помилкою, трагічним непорозумінням ситуації і тих перспектив, які відкриваються в зв’язку з перемогою партійної комбінації держав. Як не тяжко жити нам серед відомих обставин, але потрапити в лабета Германії – красно дякую” [10, с.252].

Осип Назарук прагнув консолідації національних сил на єдиній платформі. Він був серед тих, хто обстоював утворення інституції, яка б репрезентувала загальнополітичні інтереси українського народу під час війни та координувала діяльність українських політичних організацій без огляду на кордони.

Представники національно-демократичної, радикальної й соціал-демократичної партій Галичини, національно-демократичної партії Буковини та Союзу визволення України, зібравшись на нараду 30 квітня 1915 р., погодилися вступити до спільної надпартійної організації. Саме на ній було вирішено реорганізувати ГУР на Загальну Українську Рад (ЗУР) – загальноукраїнську інституцію, котра б об’єднувала всі політичні організації, що підтримували програмні засади маніфесту ГУР і платформи СВУ, а головне – утворення самостійної й соборної Української держави [10, с.256].

Програма ЗУР передбачала створення самостійної держави на українських землях під російською займанщиною. Галичина, Буковина й Закарпаття, які перебували в складі Австро-Угорщини, мали бути об’єднаними в один край із правами національно-територіальної автономії [7]. ЗУР складалася із 31 представника від українських партій Галичини й Буковини та 3 делегатів СВУ як репрезентанта Наддніпрянщини. До президії ЗУР увійшли К.Левицький – голова, М.Василько, М.Ганкевич, Л.Бачинський, Є.Петрушевич – заступники. СВУ мав у президії свого постійного представника (спершу О.Скорописа-Йолтуховського, а з осені 1915 р. – М.Меленевського), якому належало право ухвального голосу щодо справ загальнонаціонального значення.

Осип Назарук увійшов до секретаріату ЗУР разом із В.Козловським, І.Семакою, В.Темницьким і Л.Цегельським. Крім того, у складі ЗУР було утворено декілька секцій: правничо-політичну, економічну, культурну, пресову, еміграційну. Українську бойову управу визнали автономним органом ЗУР та Управою українських січових стрільців.

Саме Осипу Назаруку випало стати одним зі стрілецьких літописців. 1915 року він став шефом “пресової кватири” легіону УСС, одним із головних обов’язків якої бу-

ло збирання матеріалів і документів з історії стрільцтва. 1916 р., як уже зазначалося, за кошти СБУ побачила світ книга О.Назарука “Слідами українських Січових стрільців”. У вступі автор писав: “Не знаючи, як і коли й де доведеться мені скінчити, чи перервати свою роботу, мушу її убити в форму дневника вражень, у котрім помішуватиму також зміст документів і записок зі стрільцького життя...” [9, с.2]. Його він назвав “сирим матеріалом” для майбутніх істориків, а для себе – щоденником.

Осип Назарук сам зізнався навесні 1915 р., що йому набрид “душний Відень з його кав’ярнями, вічними засіданнями та політикою”, від якої дуже хотів відпочити. Тому вибрався він у дорогу з Відня на Зелені свята в товаристві значної групи українських січових стрільців, що поверталися з відпустки до січового коша. У селі біля Мукачєвого (назва цього місця Замкова Паланка), де знаходилася сотенна канцелярія Управи січового коша, його зустрів сотник д-р Н.Гірняк – головний комендант запасної сотні (з 1 квітня 1916 р. – курінний отаман). Наступного дня ознайомився із селом (“німецька колонія з усіма її прикметами”), оглянув насамперед бібліотеку, яка справила на нього добре враження: “Так і пригадалося мені пропам’ятне письмо українських владик з часів гетьмана Сагайдачного, внесенє до польського правительства, в котрім вони представляють любов давнього козацтва до грамотності” [9, с.4–5].

Осип Назарук у своєму щоденнику звертав увагу буквально на все: на спів “там-тешніх” дівчат українською мовою, на ходу стрільців гуртами в одностроях, на красу Мукачєвського замку, де 31 травня 1915 р. йому пощастило переночувати, тощо.

Із прикрістю О.Назарук констатував, що про найважливіші історичні події, зокрема часів Богдана Хмельницького, українці дізнаються від поляків і росіян, а не від українських інтелігентів. Він не погоджувався з думкою німецьких учених і політиків, які зараховували українців до “неісторичних народів”, однак із жалем говорив, що думка ця “належить нам справедливо остільки, що ми, по-перше, не знаємо своєї історії, по-друге, хоч уміли робити її, не зуміли зберегти для дальних поколінь” [9, с.14]. Проте О.Назарук був утішений інформацією про існування приватних і офіційних записок про діяльність січових стрільців: від окремих сотень та зроблених воєнною пресовою кватирою УСС. Вона свідчила про те, що “ми починаємо, – підкреслював О.Назарук, – позбуватися нашої своєрідної «неісторичности», чи просто сказавши, ліні думки й нездарности” [9, с.14–15].

Незважаючи на свою “радикальну” атеїстичність, відвідав церкву в Мукачєвому разом із січовими стрільцями, яким місцевий парох дозволив узяти участь у богослужінні. Свої враження описав так: “Над царськими вратами видніє, як і по наших церквах, напись «Слава во вишних Богу» староцерковним письмом. Образи, як по наших церквах, тільки їх кольорит менше ясний, мов зблідле лице знесиленого чоловіка; навіть синява неба на них якась зовсім не синя. Церква досить чиста й зовсім прилично уряджена усередині. Публіки в ній доволі багато; вона майже в цілості міщанська” [9, с.16].

У його ставленні до стрільців брала верх пошана до них над сентиментальністю. При спілкуванні з ними закріпив “дві характерні риси: точність та «словність»”.

2 червня 1915 р. зафіксовано чотири випадки п’ятнистого тифу в коші, тому заборонили залишати цю місцевість аж до відповідного наказу. О.Назарук, на диво, зрадив цьому, оскільки був змушений довше затриматись тут, що дало йому можливість обробити готовий матеріал і зібрати новий. Зустрічі із січовими стрільцями Олексою Садженицею, четарем І.Саєвичем та іншими, ознайомлення з різними спогадами дало змогу розкрити героїчні етапи історії січового стрільцтва, розповісти цікаві епізоди й факти, зібрати важливі статистичні дані. Сім днів, з 6 до 13 червня 1915 р., О.Назарук не заглядав до свого щоденника: “За той час бачив я і писав досить багато та й мав ще стільки інших приємних занять, крім роботи, що продовжувати дневник не міг” [9, с.63].

14 червня 1915 р. Назарук вирішив зробити свій щоденник напівщоденником, напівзбірником документів діяльності з життя січових стрільців зі своїм коментарем. У сі-

човому коші, як і в пресовій квартирі УСС, не застав О.Назарук "... ні одного, сьак-так можливо виготовленого документа. Тих кілька записаних паперів, що там були, були майже всі без дат" і недокладно описані [9, с.72].

Познайомився О.Назарук і з Головною книгою УСС. Перші матеріали до неї зібрав четар Дмитро Катамай, колишній відповідальний редактор "Громадського голосу", а саму книгу видав судовий радник, посол Теодор Рожанковський. Вона зроблена на зразок фундаментальних військових книг і складалася з 10 великих томів та одного тому з алфавітним покажчиком. Історію написання розповів йому той же Т.Рожанковський.

3 липня 1915 р. О.Назарук захворів. Він занотував 5 липня: "Спати не можу, хоч чую втому велику" [9, с.147]. Того ж дня він виїхав додому відпочивати, хоча жалів за тим, що не міг залишитись із січовими стрільцями, які мали цього ж дня передислокуватись до Галичини.

Осип Назарук сподівався, що праця "Над Золотою Липою" вийде у світ влітку 1915 р., але через технічні причини вона з'явилася лише у квітні 1916 р. Своїм приємним обов'язком О.Назарук уважав подякувати отаману січового коша, д-ру Н.Гірняку, членам "пресової квартири УСС" та іншим стрільцям за допомогу в написанні й публікації. Окремо подякував д-ру І.Крип'якевичу за "перечитання" й зауваження, якими скористався автор.

Наприкінці липня 1915 р. О.Назарук опинився знову серед січового стрілецтва. Січовий кіш розташований був біля м. Сколе в селі Камінка. Описуючи поїздку сюди, він із тривогою й сумом констатував: "Рік не бачив я Галичини. Одначе мимо того перший раз у життю не було спішно до неї. Бо в уяві стояли картини прикрі, невеселі: згарища й попелища, села, зрівняні з землею, поля і селянські ниви, поорані ровами й гранатами, збідніла людність з жахом в очах" [8, с.3].

Разом із К.Трильовським – головою Української бойової управи – відвідали бібліотеку, засідання "пресової квартири", де на порядку денному було "установлення хронікаря". Під враженнями побаченого в коші та після прибуття туди сотні молодих новобранців в О.Назарука зростало переконання: "Так, коли не зникне в нас віра й туга за самостійністю України, то північний кольос (Росія. – Л.Б.), хоч би загарбав наші землі аж поти, поки доходить запах спаленини, то є по останні межі української території, не зітре наших змагань, не знищить нашої ідеї" [8, с.9].

Після Камінки О.Назарук від'їхав до Станіславова, де зустрівся із полковником Грицем Коссаком, який з 14 березня 1915 р. був комендантом легіону УСС. Півторагодинна розмова з ним справила сильне враження на Назарука. Останній відкидав усілякі нашіптування недоброзичливців Гр.Коссака: "Сей чоловік слушно оцінює своє становище, що він, на мою думку, може ліпше орієнтується в своїм положенню, ніж не один з його критиків" [8, с.25].

Слід підкреслити, що стрілецька тема належить до найяскравіших сторінок публіцистики Назарука. Чини та думи січового стрілецтва описані в численних статтях і брошурах, що вийшли з-під пера під час та після війни. У молодих душах українців він підтримував високі патріотичні пориви щодо власного пригніченого народу.

Важко сказати, якою була діяльність О.Назарука в період 1916 р., адже в Загальній Українській Раді тоді посилюлися розкольницькі тенденції. З неї вийшли представники радикальної та соціал-демократичної партій, хоч офіційно це заперечувалося в пресі [10, с.170]. Напевне, О.Назарук також вийшов із секретаріату ЗУР. На користь цього припущення говорить такий факт. У березні 1916 р., коли після півторарічної перерви відновлено видання "Громадського голосу", О.Назарук став редактором газети. Серед порушуваних на її сторінках тем особливе місце займала проблематика цілей українців у війні. О.Назарук опублікував серію статей з історії української державності, які мали служити обґрунтуванню ідеї відродження самостійної держави українців як

результату зіткнення центральних держав з Росією. Автор уважав цілком слушним оживлення Галицько-Волинської держави під протекторатом Австро-Угорщини й Німеччини. Тон цих статей, на нашу думку, збігається з тодішньою позицією Української парламентарної репрезентації. Зрештою, остаточний розкол ЗУР стався після проголошення 5 листопада 1916 р. австро-угорським цісарем і німецьким кайзером маніфестів про утворення Польської держави й відокремлення Галичини. А 29 листопада відбулось останнє засідання ЗУР, яке ухвалило резолюцію про припинення її діяльності й передачу повноважень Українській парламентській репрезентації як представництву інтересів українського народу в Галичині [7, с.95].

Отже, у роки Першої світової війни О.Назарук сформувався як політик всеукраїнського масштабу. Його діяльність у Союзі визволення України, Загальній Українській Раді, Українській бойовій управі була спрямована на консолідацію національного руху, пропаганду українського питання на заході Європи. Важливим своїм обов'язком він уважав збирання матеріалів і документів з історії українського січового стрілецтва, що вдалося йому реалізувати. Саме в роки Першої світової війни Осип Назарук починає еволюціонувати від речника П'ємонті України – Галичини до ідеї соборності України.

1. Верига В. Визвольні змагання в Україні 1914–1923 рр. : у 2 т. / В. Верига. – Т. 1. – Жовква : Місіонер, 1998. – 524 с.
2. Вісник. – 1914. – № 10.
3. Вісник. – 1915. – № 11–12.
4. Дядюк М. В. Липинський на сторінках щоденника й у листах Осипа Назарука / М. Дядюк // Молода нація. – 2002. – № 4. – С.127–160.
5. Качкан В. Історико-культурологічні і політичні візії Осипа Назарука / В. Качкан // Збірник праць і матеріалів на пошану Л. І. Крушельницької / ред. М. Романюк. – Львів, 1998. – С. 169–179.
6. Лисяк-Рудницький І. Назарук і Липинський: історія їхньої дружби та конфлікту / І. Лисяк-Рудницький // В'ячеслав Липинський. Архів. Т. 7: + Листи Осипа Назарука до В'ячеслава Липинського. – Філадельфія ; Пенсільванія, 1976. – С.ХV–ХСVII.
7. Назарук О. З кривавого шляху УСС / О. Назарук. – Львів, 1917. – 140 с.
8. Назарук О. Над Золотою Липою: В таборах українських січових стрільців / О. Назарук. – Вена, 1918. – 104 с.
9. Назарук О. Слідами українських Січових стрільців / О. Назарук. – [Б.м.] : Видання СВУ, 1916. – 153 с.
10. Патер І. Союз визволення України. Проблеми державності і соборності / І. Патер. – Львів : Інститут українознавства НАНУ, 2000. – 326 с.
11. Швагуляк М. Маловідома сторінка політичного життя Західної України / М. Швагуляк // Записки НТШ. – Т. ССХХУІІІ. – С. 207–248.
12. Швагуляк М. Осип Назарук: сторінки біографії / М. Швагуляк // Український Ліс. – 1995. – № 1. – С. 57–58.

Важным направлением исследования истории края и страны является изучение деятельности и жизненного пути выдающихся деятелей. Относительно к истории Галичины в годы Первой мировой войны одной из таких фигур является Осип Назарук – известный общественно-политический деятель, выдающийся журналист и публицист. Статья содержит анализ его общественно-политической деятельности в 1914–1916 гг.

Ключевые слова: Осип Назарук, Союз освобождения Украины, Загальна Українська Рада.

An important area of research history of the region and the country is to trace the activities and life of the outstanding figures. Regarding the history of Galicia in the First World War, one of these figures is Osip Nazaruk – known social and political activist, prominent journalist and publicist. This article contains the analysis of its social and political activities in the 1914–1916.

Key words: Osip Nazaruk, Union for the Liberation of Ukraine, Ukrainian Zaahlna Council.